
Maddi Kültür Öğelerinin Öğrenimi Açısından Bir Roman Çözümlemesi: İnce Memed

Dr. Gül ULUĞTEKİN BULU¹

Dilara ÇARŞANLI TEKE²

Geliş Tarihi: 03.04.2016

Kabul Tarihi: 27.10.2016

Öz

Bu çalışmanın amacı, Uluslararası Bakalorya Diploma Programı'ndaki Türkçe dersinde işlenen eserlerde maddi kültür öğelerine nasıl yer verilebileceğini ve Uluslararası Bakalorya Programı'nın öğrenen profilindeki açık görüşlü olmak ilkesinin, programın Türkçe ve MEB Türk Edebiyatı derslerinin kültürel amaç ve kazanımlarıyla nasıl birleştirilebileceğini ortaya koymaktır. Bu amaçla, Yeni Tarihselcilik kuramıyla temellendirilen çalışmada UBDP Türk yazarlar listesinden seçilmiş bir roman, belirlenen maddi kültür kavramları doğrultusunda, betimsel analiz ve kodlama yöntemleriyle incelenmiştir. "İnce Memed'deki maddi kültür öğeleri Yeni Tarihselcilik çerçevesinde nasıl sınıflandırılabilir ve yorumlanabilir? Öğrencinin kültürel çeşitlilik ve açık görüşlülük ilkelerini edinmesinde, bir öğretim materyali olarak İnce Memed romanından nasıl yararlanılabilir?" sorularına yanıt aranarak oluşturulan çalışmada UB Programı'nın açık görüşlü olmak ilkesi ve derslerin kültürel amaç ve kazanımlarının birbirini desteklediği tespit edilmiştir. Derslerde işlenen eser üzerinden belirlenen maddi kültür kavramlarının manevi kültür öğelerini incelemeye de olanak sağlayacağı belirlenmiş, UB Programı'nın öğrenen profilindeki açık görüşlü olmak ilkesinin dersin amaç ve kazanımlarıyla birleştirilerek ulusallık ve evrensellik çerçevesinde öğrencilere kazandırılabilmesi sonucuna varılmıştır.

Anahtar sözcükler: Uluslararası Bakalorya öğrenen profili, Uluslararası Bakalorya Diploma Programı Türkçe dersi, MEB Türk Edebiyatı, maddi kültür öğeleri, İnce Memed

---

¹ Dr., Hacettepe Üniversitesi, Türkçe ve Yabancı Dil Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi, gulugtekin@gmail.com

² Tev İnanç Türkeş Özel Lisesi, Kocaeli, dcteke@tevitok12.tr

A Novel Analysis In Terms Of Understanding

Material Culture Components: Ince Memed

Submitted by 03.04.2016

Accepted by 27.10.2016

Abstract

The purpose of this study is to show how material culture components are handled in the masterpieces which are examined in International Baccalaureate Diploma Programme Turkish Lesson and to show how the open-minded component in IB Learner Profile are combined with the aims and objectives of IBDP Turkish and MEB Turkish Literature lessons. For this purpose, a novel chosen from IBDP Turkish prescribed book list was examined in the light of The New Historicism with descriptive analysis and coding methods through determined material culture components. In the study that questioned “How the material culture components in Ince Memed can be classified and interpreted in the context of The New Historicism? How can students benefit from Ince Memed as a learning material to digest cultural diversity and open-mindedness?”, the open-minded component in IB learner profile and cultural aims and objectives of the lessons were found supporting each other. It is concluded that material culture components found in the work help ones to investigate non-material culture components and also open-mindedness component of IB learner profile can be gained by combining lesson’s aims-objectives in a national and international framework.

Keywords: International Baccalaureate learner profile, International Baccalaureate Diploma Programme Turkish lesson, MEB Turkish Literature, material culture components, İnce Memed

Giriş

Güngör (1991) eğitimi evrensel bir sosyal kurum olarak nitelendirip en basitinden en karmaşığına kadar her toplumda teşkilatlanmış veya teşkilatlanmamış şekliyle varlığını gösteren bir faaliyet olarak tanımlarken, Ülken (1969) eğitimi toplumdaki değerler ve kurumların nesiller arasındaki geçişini sağlayan toplum görevi olarak ifade etmektedir. Turhan'a (1951) göre ise eğitim toplumun sahip olduğu kültürel değerleri nesiller arası aktarmadaki bir süreç, sosyal bir kurum olarak da kültür unsurlarından biridir. Eğitim sadece kültürel mirası aktarmayıp en üst aşamasında yeni icatlar ve araştırmalar yapmakta, yaratıcı sanatlarla ilgilenmekte, gelişen teknoloji ile hem yeni hem de tam çözümlenmemiş eski problemlere yeni ve yeterli çözümler teklif ederek kültürel mirasa bizzat katkıda bulunmaktadır (Lundberg ve Schrag 1963). Böylece eğitim, sosyo-kültürel değişme ve gelişmede önemli bir faktör olarak rol oynamaktadır.

Sosyal bir kültür unsuru olan eğitim kültürden ve kültürün diğer öğelerinden etkilenir ve onlar tarafından şekillenir. Diğer taraftan da eğitim kültürün gelişmesinde ve değişmesinde önemli rol oynar. Çünkü eğitim kültürün ve toplumsal mirasın nesiller arası aktarılmasında büyük bir etkiye sahiptir. Güngör'ün (1991) de belirttiğı şekliyle eğitim süreci ile sadece kültür nakledilmez, ona katkıda da bulunulur. Dolayısıyla eğitim ve kültür süreklilik içinde birbirini desteklerken eğitim, kültürün aktarımını sağlayan önemli araçlardan biridir. Dünyanın hızla geliştiğı ve değiştiğı bir dönemde eğitim sistemleri de değişmekte ve insanları zamanın koşullarına göre yetiştirmektedir. Değişen koşullar dikkate alındığında dünyanın küçük bir köy olduğunu görmemek, farklı kültürden insanların bir arada yaşadığını fark etmemek mümkün değildir. Bu nedenle zamanın eğitim sistemleri de bireyleri sadece akademik olarak değil, ortak dillerde anlaşabilen ve kendi hayat tarzlarını yaşarken farklı değerlere de saygı duyan kişiler olarak yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Bunun içindir ki ülkemizdeki birçok okulda da öğrencilerin dünyayı tanımalarını, uluslararası düzeyde bir eğitim almalarını sağlayan Uluslararası Bakalorya Diploma Programı (UBDP) takip edilmektedir.

UBDP ile öğrenciler akademik bilgi yönünden geliştirilirken aynı zamanda sosyal alanda beceri kazanmaktadır. Program küreselleşen dünyada bilgi sahibi, meraklı, sorgulayan, düşünen, başkalarının düşüncelerine karşı saygılı bireyler yetiştirerek barış dolu bir dünya hedeflemektedir (IBO, *International Baccalaureate Organization*, 2012). Programın sunduğı

uluslararası eğitim, kullanılan ortak mirasa sahip çıkan, ulusal bağımsızlık bilincine sahip fakat kendi değerlerinden ve kültürlerinden farklı olana da saygı göstermesini bilen, insan haklarının farkındalığına sahip bireyler yetiştirmeyi hedeflemektedir. Bireyin toplum içinde kendi görüşünü ifade edebilmesi, eleştirel ve yaratıcı düşünebilmesi, fiziksel etkinliklerle bedensel ve zihinsel gelişimini tamamlaması da programın amaçları arasında yer almaktadır (Hayden, Levy ve Thompson, 2007, s. 28).

Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) lise müfredatında Türk Edebiyatı ve Dil-Anlatım dersleri olarak karşılaştığımız dersler UBDP’de Türkçe (*Other Language A1, Turkish*) dersi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu derslerle öğrencilerin zihinsel süreçlerine ve dil yeterliliklerine katkı sağlanarak öğrencilerin alanla ilgili bilgi edinmeleri ve aynı zamanda da bireysel ve toplumsal olarak gelişmeleri hedeflenmektedir (MEB, 2011a, 2011b, s.1). Ülkemizde UBDP uygulayan okulların Türkçe dersinde ise öğrencilerle işlenen eserler üzerinden hem UBDP’nin *kültürlerarasılık* kavramının içi doldurulur hem de Türk Edebiyatı dersinin amaçlarında yer alan “ulusal ve evrensel değerlerin kavranması, edebî eserler çerçevesinde Türk kültürünün kavranması, toplumsal hayatın ve bireysel değerlerin edebiyat metinlerinde belirlenmesi, mahallî ve yerli olandan evrensel olana açılacak bilgi ve becerileri kazanmaları” gibi hedefler yerine getirilir (MEB, 2011b, s. 1-4).

UBDP’nin öğrencilere kazandırmayı hedeflediği; araştıran-sorgulayan (*inquirer*) bilgili (*knowledgeable*), düşünen (*thinker*), iletişim kuran (*communicator*), ilkeli (*principled*), açık görüşlü (*open-minded*), duyarlı (*caring*), riski göze alan (*risk-taker*), dengeli (*balanced*) ve dönüşümlü düşünen (*reflective*) öğrenen profili incelendiğinde de görülmüştür ki burada yer alan açık görüşlü olmak ilkesi ile öğrencinin kendi kültürünü bilmesi ve takdir etmesi, diğer bireylerin ve toplumların bakış açılarına, değerlerine ve geleneklerine açık olmayı öğrenmesi, farklı bakış açılarını bulmaya ve değerlendirmeye alışık olması ve bu konudaki tecrübelerini geliştirmeye istekli olması beklenmektedir (IBO, 2011a, s.1).

Önyargı ve ayrımcılığın azaltılması, değerler eğitiminin önemli bir parçasını oluşturur. Bir toplumdaki diğerine büyük çeşitlenmeler gösteren, bir zaman diliminden diğerine ve daha az derecede de bir kurumdan diğerine değişiklik gösteren kültürel çeşitliliğin (Fichter, 1990) var olduğu bir dünyada başka toplumların ve bireylerin kültürlerine önyargı ile yaklaşmayan bireyler yetiştirmek, açık görüşlülük ilkesinin temelidir. *Kültür taassubu* olarak da bilinen etnosantrizm, kişinin diğer kültürleri, içinden geldiği kültürü temel alarak değerlendirip

yargılamasıdır (Özkalp, 1998). Kültürel görecelik ilkesini benimsemiş birey ise bir kültürü o kültürün kendi yapısı içinde tanımaya ve anlamaya çalışır. Başka kültürleri tanımaya açık olmak, kendi kültürünü de daha iyi anlamayı sağlayacaktır:

Dünyayı sadece kendi kültürel bakış açılarından anlamaya çalışan bireyler insanlık tecrübesinin önemli bir bölümünden mahrum kalmakta, kültürel ve etnik açıdan sınırlanmaktadır. Kültürel önyargılarından dolayı, bu bireyler aynı zamanda kendi kültürlerini de tam anlamıyla bilememektedir. Kendi kültürümüzün ve geçmişimizin tam bir fotoğrafını, ancak başkalarının bakış açısından onlara baktığımızda çekebiliriz. [. . . .]Çokkültürlü eğitimin kritik hedeflerinden biri, bireylerin başka kültürlerin perspektifinden bakabilmelerini, kendilerini daha iyi anlayabilmelerini sağlamaktır. Çokkültürlü eğitim önce tanıma ve anlamanın, devamında da saygının geldiğini varsayar. (Banks, 2013, s. 2-3)

“Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin” (Türk Dil Kurumu, 2015) olarak tanımlanan kültür, eğitim süreciyle kazandığımız içerik; eğitim, kültürel içeriğin kazandırıldığı süreç; dil ise bu içeriği kazanma sürecini gerçekleştiren araçtır (Güngör, 1991). Dil aracılığıyla oluşturulan sözlü ve yazılı edebiyat ise kültürün işlendiği ve kayıt altında tutulduğu alanlardır. Kültürün eğitimde edinilmesini sağlayan önemli derslerden biri de Türk Edebiyatı/Dil-Anlatım/Türkçedir. UBDP Türkçe ile MEB Türk Edebiyatı ve Dil-Anlatım dersleri arasındaki ortak kazanımlar göz önüne alındığında karşımıza uluslararası bir program olan UBDP’nin açık görüşlü olmak ilkesi ile MEB müfredatında yer alan kazanımların nasıl birleştirilebileceği sorusu ortaya çıkmaktadır. Bu sorudan yola çıkarak öncelikle UBDP Türkçe dersinde işlenen bir eserde kültür ve kültürel kavramların öğretimine nasıl yer verilebileceği incelenmiştir. Programın hedeflediği öğrenen profilindeki açık görüşlü olmak ilkesi ile MEB müfredatında yer alan *kültür* ve *kültürel öğeler* ifadeleri göz önüne alınarak iki programın da ortak kazanımları ve amaçları birleştirildiğinde derste işlenecek eserin nasıl ele alınabileceği değerlendirilmiştir. Ayrıca bunların öğrencilere aktarımı ile ilgili hangi önerilerin sunulacağı üzerine bir çalışma yapılmıştır. Çalışma ile amaçlanan, toplumun herhangi bir gelişim aşamasındaki teknolojik ilerlemesi, üretim, teknik, hüner ve becerileri (Özkalp, 1998) olarak tanımlanan kültürün maddi öğelerinden yola çıkılarak UBDP’deki

öğrencilere kültürel çeşitliliği Türkçe dersi ile kavratmak; yerel, ulusal ve evrensel değerlerin farkındalığını sağlamaktır. Ayrıca, tüm bunların derslerde işlenen eserler aracılığıyla sağlanabileceğini ortaya koymak ve çalışmada incelenen örnek roman üzerinden UBDP Türkçe ve MEB müfredatındaki kültürle ilgili kazanımları ile UBDP'deki öğrenen profilindeki açık görüşlülük ifadesinin birleştirilebileceğine dair genel bir çerçeve sunmaktır.

UBDP ve MEB müfredatında yer alan açık görüşlü olma ilkesi esas alınarak kültür ve kültürel kavramların kazandırılması için kullanılacak bir eserde bulunması gereken öğeler, Yeni Tarihselcilik kuramı temelinde incelenmiştir. Bu doğrultuda çalışma şu temel sorular üzerinden şekillenmiştir: İnce Memed'deki maddi kültür öğeleri Yeni Tarihselcilik çerçevesinde nasıl sınıflandırılabilir ve yorumlanabilir? Öğrencinin kültürel çeşitlilik ve açık görüşlülük ilkelerini edinmesinde, bir öğretim materyali olarak İnce Memed romanından nasıl yararlanılabilir?

Yöntem

Araştırma Yöntemi

Bu çalışmada betimsel analiz ve kodlama yöntemi gibi nitel araştırma yöntemlerinden yararlanılmıştır. Betimsel analiz yöntemi, farklı veri toplama teknikleri ile elde edilen verilerin belirlenen temalar doğrultusunda özetlenip yorumlanmasıdır. Betimsel analiz yöntemi ile araştırmacı elde etmiş olduğu verileri tanımlar, gerektiği biçimde doğrudan ya da dolaylı olarak alıntılar yapar. Bulduğu verileri açıklayarak bunlar arasında ilişki kurar, karşılaştırma yapar ve elde ettiği verileri yorumlar (Yıldırım ve Şimşek, 2003). Bu doğrultuda çalışmanın birinci basamağında kültür ve kültüre ait kavramlar için alanyazın taranmıştır. Bu tarama sonucunda kültürün maddi öğeleri belirlenerek çalışma için kültürün maddi öğelerinin alt başlıkları oluşturulmuştur.

Bu çalışmadaki roman çözümlemesinde belirlenen maddi kültür öğelerinin alt başlıkları oluşturulmuş ve saptanan başlıklar doğrultusunda kodlama yapılmıştır. Kodlama yöntemi ile elde edilen veriler anlamsal olarak incelenmiş ve yorumlanmıştır.

Evren ve Örneklem

UBDP Türkçe dersinde işlenen eserler çalışmanın evrenini oluştururken, çalışmada kültürün ve kültür öğelerinin nasıl aktarıldığı İnce Memed-1 romanı üzerinden incelenecektir. Bu sebeple çalışmayı temellendirecek örneklem 1955 tarihinde tefrika edilen İnce Memed-1 romanının 2012 basımıdır.

Öğrencilerin içinde yaşadığı topluluklara yönelik içeriğe sahip çokkültürlü okuma parçaları ve materyalleri öğrenciler için daha güdüleyici ve anlamlı olabilir. Öğretim materyali odağında öğrencilerin içinde buldukları toplumdaki toplumsal cinsiyet, toplumsal sınıf, inançlar ve yaşam biçimi gibi insanlıkla ilgili önemli sorunların ele alınması ile dersin kültürel kazanımlarına erişmek daha kolay ve öğrenciler için ilgi çekici olacaktır (Banks, 2013). Bu çalışmanın örneklemini oluşturan İnce Memed'in seçilmesindeki etkenlerden biri, tarihsel ve kültürel anlamda romanın toplumsal cinsiyet, toplumsal sınıflar arası ilişkiler ve yerel kültür öğeleri açısından zengin bir malzeme sunmasıdır. Romanın UBDP'nin 'Türkçe A Önerilen Yazarlar Listesi'ndeki yazarlardan biri olan 'Yaşar Kemal'in (IBO, 2011b, s. 4) birçok dile çevrilmiş ve dünyada okunan Türkçe eserlerinden biri (Çiftlikçi, 1997; Oral, 1990) olması ve UBDP uygulayan okullardan birinin 2011-2012 eğitim ve öğretim yılında bu romanı tercih etmesi gibi nedenler de İnce Memed-1'in amaçsal olarak seçilmesinde etkili olmuştur.

Çalışmanın sınırları birkaç alanda oluşturulmuştur. Öncelikle geniş bir anlama ve farklı alanlarda, farklı tanımlara sahip olan *kültür* kavramının sınırları belirlenmiş ve bu kavrama, bir toplumun tarih boyunca elde ettiği maddi ve manevi miras olarak tanımlanan şekliyle çalışmada yer verilmiştir. Kültürün maddi öğeleri, toplumun ya da grubun herhangi bir gelişim aşamasındaki teknolojik ilerlemesi, üretim, teknik, hüner ve becerileridir. Kültürün manevi öğeleri ise toplumun yaşamını düzenleyen değer, inanç, sembol, dil, yasa, gelenek, görenek ve ahlak kurallarıdır (Özkalp, 1998). Kültürel değişme maddi ve manevi öğeler arasında eş zamanlı olarak gerçekleşmez. Maddi kültür unsurları, manevi unsurlara göre daha hızlı gelişir (Bozkurt, 2011). Çalışmada ayrıntılı bir inceleme yapabilmek adına sadece kültürün maddi öğeleri ele alınmıştır.

Çalışmada kullanılan örneklem, çalışmanın diğer bir sınırını oluşturmaktadır. İnce Memed romanının seçilmesinin nedeni bu kitabın 2011-2012 eğitim ve öğretim yılında bir okul tarafından işlendiğinin somut olarak belirlenmesi ve yazarının UBDP'nin sunduğu yazarlar listesinde yer alıyor olmasıdır. Ayrıca romanın sahip olduğu millî kültür unsurlarına rağmen dünya çapında çeşitli dillere çevrilerek okunuyor olması (Çiftlikçi, 1997) romanın sahip olduğu millî kültür unsurlarıyla evrensel değerleri beslediğini göstermesi bakımından önemlidir. Bu nedenle uluslararası bir program içinde yer alan ulusal bir dersin ortak amaç ve kazanımlarına hizmet edecek ve yerel olanla evrensel olanı birleştirecek bir kitap olduğu düşünülerek seçilmesi çalışmanın sınırlılığının bu kitapla oluşturulmasının diğer bir nedenidir.

UBDP uygulayan okullarda bir eserin incelenmesi için ayrılan süre yaklaşık bir aydır. Bu süre zarfında genellikle devamlılığı olan kitapların ilk ciltleri üzerinden gidilir ve diğer kitapların okunması öğrencilerin bireysel tercihinine bırakılır. Okulların eser seçimlerindeki bu tercihleri dikkate alınarak çalışmada da eserin sadece birinci cildi seçilmiştir. Ayrıca UBDP öğrenen profilindeki açık görüşlü olmak maddesi ve dersin kazanımları da dikkate alındığında diğer eserleri incelemede bir örnek niteliği taşıması eserin birinci cildinin örneklem olarak seçilmesinde etkili olmuştur.

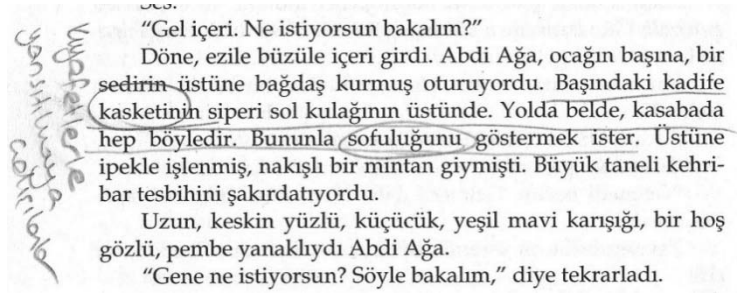
Veri Toplama Yöntemi

Roman üzerinde kodlama yöntemi kullanılarak yapılan çalışmanın kuramsal temelini Yeni Tarihselcilik oluşturmaktadır. Edebiyatı politik, kültürel, ekonomik, ahlaksal, toplumsal ve dinî güç ilişkilerinin sonucu olarak ortaya çıkmış bir ürün olarak nitelendiren Yeni Tarihselcilik kuramı, edebî metinlerin yüzeysel olarak aktardıklarından daha derin bir anlama sahip olduğunu savunmaktadır (Çavuş, 2002). Bu nedenle Yeni Tarihselcilik kuramının ortaya koyduğu *metnin tarihselliği*, *tarihin metinselliği* (Montrose, 1989), *eserde bağlamın önemi* (Erden, 1998; Opperman, 2006) gibi vurgular tarihsel süreç içinde kültürün değişen ve dinamik yapısını incelemede; metin bağlamında atasözleri ve deyimler aracılığıyla kültür dilini incelemede, halkın inanç, davranış ve yaşayışlarını kültürel açıdan çözümlemede yardımcı bir bakış açısı oluşturmaktadır.

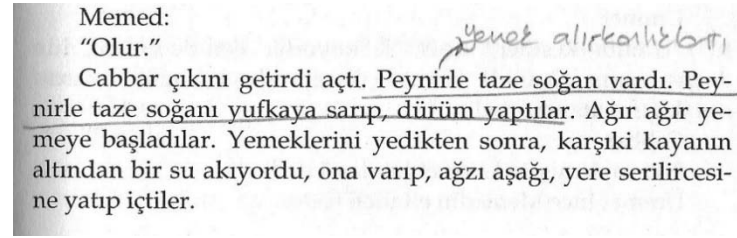
İnce Memed romanında da ilk okumada ulaşılamayan gelenek ve göreneklere, toplumun değer yargılarını, yerel ağız ve konuşma özelliklerini, sosyo-ekonomik yapıyı Yeni Tarihselcilik perspektifinde derinleştirmek mümkündür. Metnin anlattığı döneme ait kültürel öğeler bu bakış açısı ile ortaya konacaktır. Öğrenci, dönemin kültürü hakkında bilgi edinecektir. Böylece metnin, altında yatan kültürel öğelerle UBDP Türkçe dersi ve MEB müfredatının kültür ile ilgili kazanımlarına hizmet edeceği de ortadadır.

Çalışmanın temelini oluşturulması ve sınırlılıklarının belirlenmesi için yapılan alanyazın taraması sonucunda kültür kavramı için Tylor (aktaran Güvenç, 1970), Malinovski (1990), Gökalp (1964) ve Kaplan (2011) gibi kültür araştırmacılarının tanımlarından yola çıkılarak ve betimsel analiz yöntemi kullanılarak kültürün maddi öğeleri belirlenmiştir. Çalışmanın ikinci kısmında roman çözümlemesi için betimsel analiz yöntemi ile tanımlanan kültürün maddi öğeleri kapsamında kodlama yöntemi ile romandan ilgili veriler elde edilmiştir.

Şekil 1. Roman analiz yöntemi-1 (s.30)

Şekil 2. Roman analiz yöntemi-2 (s.309)

Şekil 1’de ve Şekil 2’de görüldüğü üzere roman okuması boyunca elde edilen kültür kavramları göz önünde bulundurularak roman üzerinde çeşitli işaretlemeler yapılmış ve notlar alınmıştır. Örnek olarak verilen şekillerde de görüldüğü gibi romanda kılık-kıyafet, yemekler gibi çeşitli maddi kültür öğeleri belirlenmiş ve kodlama yöntemi kullanılarak yorumlanabilmesi için öncelikle maddi kültür öğeleri genel başlığı altında toplanmıştır. Tablo 1’de verildiği gibi kodlama kategorileri elde edilmiştir.

Tablo 1

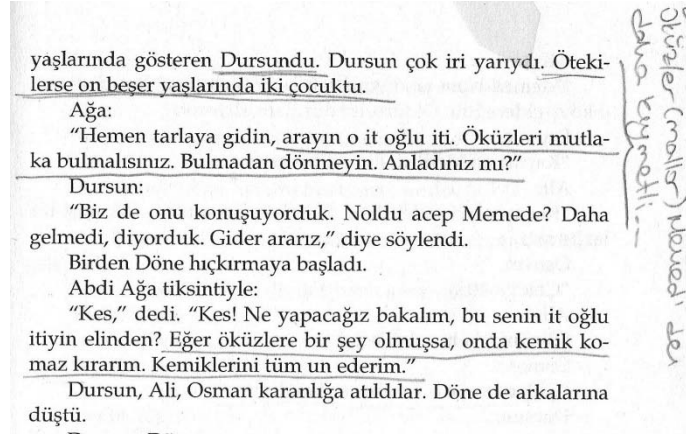
Kodlama kategorileri

KÜLTÜRÜN MADDİ ÖGELERİ			
Giysiler ve Takılar	Tarım ve Hayvancılık	Yemekler	El İşleri

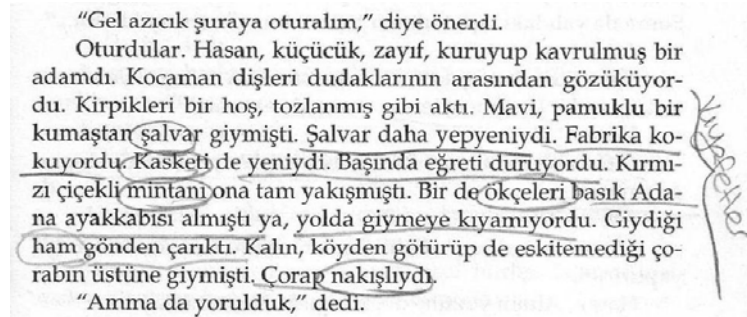
Tablo 1’de elde edilen kodlama kategorileri romanın birkaç kez okunması ile netleştirilmiş ve belirlenen kategoriler doğrultusunda roman bir kez daha gözden geçirilmiştir. Elde edilen veriler bölüm 4’te verilen tablolar şeklinde düzenlenmiş ve bu doğrultuda verilerin analiz ve yorumlama aşamasına geçilmiştir.

Veri Analiz Yöntemi

Çalışma örneklemini olarak incelenen romandan elde edilen veriler nitel şekilde anlamlandırılmış ve yorumlanmıştır. Şekil 3'te de görüldüğü gibi roman belirlenen kategoriler doğrultusunda incelenmiştir. Roman üzerinde belirli kelimeler ve cümleler altları çizilerek ve yanlarına not alınarak anlamlandırılmıştır. Çalışmanın diğer aşamasında ise alınan notlar üzerinden betimsel analiz yapılmıştır.

Şekil 3. Tarım ve Hayvancılık (s. 31)

Şekil 4. Giysiler (s. 199)

Roman boyunca uygulanan kodlama ve betimsel analiz yöntemi Şekil 4'te de kültürün maddi öğelerinden kıyafetleri belirlemek için kullanılmıştır. Romanda geçen kıyafetler kültürün maddi öğelerindeki "Giysiler ve Takılar" kategorisinde değerlendirilmiştir. Şekil 3 ve Şekil 4 ile örnekleri gösterilen analiz çalışması roman boyunca Tablo 1'de belirlenen tüm başlıklar için uygulanmıştır.

Bulgular

Yeni Tarihselcilik kuramı temelinde incelenen İnce Memed-1 romanının üzerinden betimsel analiz ve kodlama yöntemleri kullanılarak elde edilen veriler tablolar hâlinde aşağıda

sırasıyla sunulmaktadır. Tablo 2’de romandan elde edilen giysiler ve takılarla ilgili maddi kültür öğeleri örneklendirilmiştir. Maddi kültür öğelerinden “Giysiler ve Takılar” kategorisi incelendiğinde görülmektedir ki giyilen kıyafetlerin kumaşı, kullanılan aksesuarlar insanların sosyo-ekonomik durumunu ve inanç sistemlerini okura iletmekte önemli rol oynamaktadır.

Tablo 2

Giysiler ve Takılarla İlgili Maddi Kültür Öğeleri

“Bre İnce Memed,” dedi, “sen *çarık* bağlamakta ustaymışsın. (s. 25)
Başındaki *kadife kasketinin* siperi sol kulağının üstünde. Yolda belde, kasabada hep böyledir. Bununla sofuluğunu göstermek ister. (s. 30)
...Abdi Ağa, elinde *doksan dokuzluk tespihi*, başında *devetüyünden örülmüş takkesi*, sivri sakalıyla görüldü. (s. 58)
Kadın kocasının dediğini tuttu. Başına, *kara bir yazma* bağladı. (s. 103)
Tabanca *şalvarın* sağ cebindeydi. (s. 115)
Kırmızı fes dağlarda adetti... (s. 127)
Atların takımları gümüş savatlıydı. (s. 138)
Kırmızı çiçekli mintanı ona tam yakışmıştı. Bir de *ökçeleri* basık Adana ayakkabısı almıştı ya, yolda giymeye kıyamıyordu. (s. 199)
Yırtık, *kirli fistanı* bacaklarına dolanmıştı. (s. 222)
Adamların üstlerinde *aba*, omuzlarında bel vardı. (s. 370)
Beline *ipekli Trabulus kuşağı* bağladı. (s. 409)

Kırmızı fes dağlarda âdetti. Kırmızı fes eşkıyalığın alametiydi. Kasketli, şapkalı eşkıya görülmüş değildir. Olmaz. Fesi kim icat etti bu dağlarda belli değil. Belki, şapka devrimi olduğunda dağda eşkıyalar vardı, onlar fesi çıkarmak gerekliliğini duymadılar. Ondan sonra da her dağa çıkan fes giydi başına (Kemal, 2011, s.127).

Kırmızı fes giyen dağ eşkıyaları romanda tam olarak yukarıdaki şekilde ifade edilmektedir. Kıyafetler üzerinden kitapta eşkıyalık geleneğinin maddi ögesi olan kıyafetlerle ilgili bilgi verilirken bir yandan da Türk toplumunun değişim ve gelişim sürecinde yer alan *şapka devrimi* ile ilgili bilgi verilmektedir. Kitaptan alınan bu parçaya baktığımızda toplum içindeki yapılanmaların ve gruplaşmaların kıyafetler üzerinden simgeleştirildiği de net bir biçimde görülmektedir.

Romanın karakterlerinden Abdi Ağa'nın tasvirlerinden birinin "elinde doksan dokuzluk tespihi" (Kemal, 2011, s. 58) ile yapılmış olması Abdi Ağa karakterinde somutlaşan din olgusunu göstermektedir. Karakter incelendiğinde görülecektir ki köy halkına zulmeden ve onların emekleri üzerinden haksız kazanç elde eden Abdi Ağa'nın halk üzerindeki yaptırımlarından biri de dinî inançlardır: "Abdi Ağa, ocağın başında, bir sedirin üstüne bağdaş kurmuş oturuyordu. Başındaki kadife kasketinin siperi sol kulağının üstünde. Yolda belde, kasabada hep böyledir. Bununla sofuluğunu göstermek ister." (Kemal, 2011, s. 30) ifadelerinde de anlatıcı, Abdi Ağa'nın, duruşuyla, kılık-kıyafetiyle bilinçli olarak oluşturmaya çalıştığı sofuluk imajıyla insanlarda dindar olduğu izlenimi bırakmaya çalıştığını belirtmiştir. Abdi Ağa köy halkının dinî inançlarını kullanarak onları istediği şekilde yönlendirmektedir. Ayrıca anlatıcı, Abdi Ağa'nın roman boyunca elinden düşürmediği tespihi, ağa karakterinin giysileriyle bir bütün olarak sadece içsel durumunu değil, görselini de okura sunmada yardımcı bir öge olarak kullanmaktadır.

Tablo 3

Tarım ve Hayvancılıkla İlgili Maddi Ögeler

...çoban olurum sana dayı. (s. 15)

İşte buralarda otlatırsın keçileri. (s. 26)

...öküzler sabanla gitmişler. (s. 35)

Orak makinası, ekini dipten biçer. (s. 50)

Ona, geyik avına gideceklerini, birkaç gün dağda kalacaklarını söylediler. (s. 65)

Evin bütün işini o görür. Çifti bile o sürer. (s. 85)

Adamların üstlerinde aba, omuzlarında bel vardı. (s. 370)

Roman boyunca karşımıza çıkan saban ve orak makinelerinin tarla işlerinde kullanılması, keçilerin otlatılması, öküzlerin tarla işlerindeki kullanımı, çift sürmek ve tarlayı bellemek eylemleri tarım ve hayvancılığa dair okurun bilgi edinmesini sağlamaktadır. Bu maddi ögeler romandaki karakterlerin ekonomik ve toplumsal yaşamlarını da göz önüne sermektedir. Köy halkı ağaya ait olan topraklarda karın tokluğu ve bir çuval kömür için çalışırken, ağanın roman boyunca maddi ve manevi gücü elinde bulundurduğu görülmektedir. Özelde feodal sistemde ağa ile köylüler arasındaki çelişkiyi gösteren bu ilişki genelde sanayi öncesi toplumların sömürü ilişkisini de okura sunmada önemlidir. Tarım ve hayvancılık

kavramları köylü ile ağa arasındaki bu güç ilişkisini göstermede bir maddi kültür ögesi olarak kullanılmıştır.

Olay örgüsü içinde kullanılan bu öğelerin diğer bir yönü ise *insan olmanın değerinin* ne olduğunu okura hissettirebilmektir. Memed'in kaybolmasının ardından Abdi Ağa'yı ilgilendiren esas meselenin Memed'le birlikte kaybolan öküzlerin bulunması olduğu anlaşılmaktadır (Kemal, 2011, s. 31). Çünkü roman boyunca okurun zihninde oluşturulan Abdi Ağa karakteri açgözlü ve mal hırsıyla dolu biridir. Onun için bir insanın hayatından daha önemlisi kendi parasının, malının varlığıdır.

Tablo 4

Yemeklerle İlgili Maddi Öğeler

Çıkını açtı. Soğan vardı. Tuz da vardı. Ayran torbasına küçücük küçücük, mucuk dedikleri sinekler çokuşmuştu. (s.51)

Kadının biri hamur yoğuruyor, biri ekmeği açıyor, biri de sacda pişiriyordu. Pişiren kadının sağına kırmızı, kalın sac bazlamaları yığılmıştı. (s. 59)

Ben de ikinci sabah erkenden kalkar anayın pişirdiği çorbayı içerim. Tarhana çorbasını... (s. 200)

“Teyze,” dedi, “ibrikte su var. Yüzünü yu! Kendine gelirsin.” (s. 217)

Peynirle taze soğan vardı. Peynirle taze soğanı yufkaya sarıp, dürüm yaptılar. (s. 309)

Kebablar geldi. Yediler, dükkândan çıktılar. Sarı güğümlü şerbetçi bir uçtan bir uca çarşığı dolanıyordu. (s.371)

Tablo 4'te görüldüğü gibi insanların sosyo-ekonomik durumlarının göstergelerinden biri karınlarını nasıl doyurduklarıdır. Abdi Ağa gibi bir köy ağasının emrinde çalışan ve karnını zor doyuran köylünün yemeğinin soğan, ayran ve ekmeğin olduğu roman boyunca görülmektedir. Ekonomik gücü elinde bulunduran Abdi Ağa'nın yiyecek sıkıntısı çekmeyip köy halkının kışın yiyecek ekmeğin bulmasının sadece ağanın elinde olması feodal üretim tarzının sonucudur. Yiyeceklerin sacda pişirilmesi, tarhana çorbası, şerbet ve şerbetçilerden bahsedilmesi ise halkın yemek kültürünün diğer göstergeleri olarak kullanılmaktadır.

Tablo 5

El İşleriyle İlgili Maddi Ögeler

İşi olmadığı zaman da evinin önüne bir hasır serer, üstüne oturur, hiç kimseyle konuşmadan kendi kendine *tahtalar oyar, güzel nakışlı kaşıklar, kirmenler, çam bardaklar, tespihler yapardı.* (s. 45)

Anası iyi *çorap dokurdu.* (s. 63)

Bir köşe başında, yüksekçe bir kütüğün üstüne oturmuş biri *nal dövüyordu.* (s. 81)

Hatçe Memede muhabbet *çorapları dokuyor, mendiller işliyordu.* (s. 87)

Hani size *semer yaptırmaya* gelirdik babamla. Bize hem *semer yapar*, hem türkü söylersin. (s. 125)

Bu yakınlarda yörükler *çadır kurmuşlar*, köpekler de onların. (s. 174)

Irazla Hatçe, bütün gün, akşamlara, gece yarlarına dek *çorap örüyorlar.* (s. 218)

Çoraplarda nakışların en acısı uçuşuyordu. (s. 218)

Tabana peryavşan döşemişler, üstüne *nakışlı yörük kilimleri* sermişlerdi. (s. 402)

Maddi kültür öğelerinden biri olan el işleri, kültür ürünlerinin gelecek nesillere aktarılması noktasında önemli rol üstlenmektedir. Tablo 5'te sayfa 218'den verilen örnek cümlede görüldüğü gibi örülen çoraplara işlenen nakışlar duyguların habercisi olarak da okura sunulmaktadır. Roman boyunca çorapların üzerindeki nakışlar bazen sevdanın bir habercisiyken, bazen de o sevdanın bitişini bildirmektedir. İnce Memed romanı feodal yapı içinde köy ağası ve köy halkı arasındaki siyasi düzeni ve bu düzenle ortaya çıkmış sosyo-ekonomik yapıyı veren bir roman olmasının yanı sıra aynı zamanda Memed ve Hatçe aşkını da kalbinde taşıyan bir sevda romanıdır. Ağaya ilk başkaldırının Hatçe ve Memed'in kaçmasıyla başlaması da bunun bir göstergesidir. Bu sebeptendir ki el işleri romanın diğer teması olan aşkın ve bu çerçevede kültürel anlayışın da birer göstergesidir. Roman boyunca Hatçe ile Memed'in aşkı, dönemsel olarak kadın-erkek ilişkilerinin nasıl yürütüldüğüne dair kültürel ipuçları da barındırmaktadır.

Irazla Hatçe, bütün gün, akşamlara, gece yarlarına dek çorap örüyorlardı. Gözlerini kör edercesine. Ördükleri çoraplar kasabada şöhret yapmıştı. 'Nişanlısını öldüren kızla, oğlu vurulan kadının çorabı...' Çoraplarda nakışların en acısı uçuşuyordu. Hatçeyle Iraz, örnek filan almıyorlar, nakış üstüne nakış yaratıyorlardı. Ağrı gibi acı renkler, acı nakışlar. Kasaba, kasaba

oldu olalı nakışın bu kadar etkileyeni, acısını, güzelini görmemiştir.

Kasaba bunu böyle kabullenmiş. Böyle söylüyor (Kemal, 2011, s. 218).

Romandan yapılan bu alıntıda da görüldüğü üzere Hatçe ve Iraz kendi acılarından yola çıkarak, hiçbir örneğe ihtiyaç duymadan çoraplara işledikleri nakışlarla sevdalarını, acılarını, kederlerini ortaya koymaya çalışmışlardır. Romanda yörüklerin çadır kurması, çadırların içlerinin el işleriyle döşenmesi ise konar-göçer yaşam kültürüne dair okura bilgi sunarken çadırların el işçiliği olarak ortaya çıktığını da göstermektedir. El işleri içerisinde tespih yapımını görmek ise inançların insanların maddi kültürel öğelerini oluşturmada ne kadar önemli olduğunu bir kez daha gözler önüne sermektedir ki buradan yola çıkan okur maddi ve manevi kültür öğelerinin iç içe olduğunu da belirleyerek Yaşar Kemal'in romanı boyunca kültürün her örüntüsünden yararlandığını gözlemlemektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Çağdaş dünyanın gereksinimlerinden yola çıkılarak farklılaşan eğitim sürecinde, okulların takip etmekte oldukları Uluslararası Bakalorya Programı, öğrencilerin akademik yönden gelişmesini sağlarken sosyal alandaki yönlendirmeleriyle onlara toplumda birey olma fırsatı da sunmaktadır. Programı takip eden okul sayısı arttıkça, programa yeni başlayacak okullara yardımcı kaynak ve çalışma ihtiyacı da artmaktadır. Bu noktadan hareketle uluslararası bir programın kültürlerarasılık perspektifi ve bu programda öğrencilere kazandırılması beklenen öğrenen profili ile ulusal bir ders olan Türk Edebiyatı/Dil ve Anlatım/Türkçe dersinin kültür ve kültürel öğeler ile ilgili amaç ve kazanımlarının nasıl birleştirilebileceği üzerine bir çalışma ortaya konmuştur.

Çalışmanın bahsedilen amacına ulaşabilmek adına romanın kurgusunun altında yer alan tarihî ve kültürel yapıyı incelemek için Yeni Tarihselcilik kuramı çalışmaya temel sağladı. Kültürün çalışmada sınırlanan tanımından yola çıkılarak betimsel analiz ve kodlama yöntemi ile romandan elde edilen verilere göre kültürün maddi öğeleri belirlendi. Romandaki maddi kültür öğeleri giysiler ve takılar, tarım ve hayvancılık, yemekler, el işleri başlıkları altında toplandı.

Giysiler ve takılar başlığı altında elde edilen veriler eşkıyanın, ağanın, köy halkının giysilerinin farklılıklarını, toplumsal sınıflar arasında bir gösterge olarak da okura sunmaktadır. Bu sınıf farklılıkları “devetüyünden örülmüş şapka” betimlemesiyle ağanın

şapkasının devetüyünden örüldüğünün vurgulanmasıyla, köy halkının kıyafeti ise “...şalvarın sağ cebindeydi.” (Kemal, 2011) cümlesindeki şalvarın yalın bir biçimde okura sunulmasıyla görülmektedir. Dağa çıkan eşkıyaların fes giymeleri romandaki olay örgüsü bağlamında karşı koymaya çalıştıkları kişilere bir başkaldırı niteliği taşımaktadır. Şapka devriminin olduğu yıllarda fes giyiyor olmaları ise alt metin olarak devlete karşı bir isyan içinde olduklarını göstermektedir. Elbette ki maddi kültür ögesi olarak romanda ele alabileceğimiz giysiler ve takılar roman karakterlerinin okurun gözünde somut bir hâle getirilmesinde ve karakterlerin kişiliklerinin oluşturulmasında da bir araç olarak kullanılmaktadır. Maddi kültür ögesi olarak belirlediğimiz giysi ve takılar; kızı kaçan kadının kara yazma bağlaması, Abdi Ağa karakterinin elinde tespih bulundurması gibi örneklerde gelenek-görenek ve inanç gibi kültürün manevi ögelerini göz önüne sererek romanı bu açıdan da okumamıza olanak sağlamaktadır.

Her toplum birbirinden farklıdır ve bu farklılıkları çözümlmek ve anlamlandırmak için yardımcı diğer unsur sosyo-ekonomik yapıdır. Sosyo-ekonomik yapı, toplumların tarihî belgelerinde yer almasının yanı sıra Yeni Tarihsevcilerin *metnin tarihselliği ve tarihin metinselliği* (Montrose, 1989) ifadesiyle altını çizdiği gibi, edebî metinler aracılığıyla da aktarılabilir. Bu düşünceden hareketle İnce Memed romanında tarım ve hayvancılık başlığı altında toplanan veriler Çukurova'nın 1920'li ve 1930'lu yıllardaki çalışma şartlarını ve ekonomik durumunu göstermektedir. Romanda keçilerin bir çoban tarafından otlatılması insan gücü gereksinimini gözler önüne sererken öküzlerin tarla işlerinde kullanılması ve orak makinelerinin romanda çeşitli işlevleriyle ifade edilmesi değişen ekonomik durumu anlatmaktadır. Bu durum bir geçiş dönemi hâlinde tarım ve hayvancılıkta insan ve hayvan gücünün yanı sıra makineleşmeden de faydalandığını göstermektedir. Kapitalist üretim tarzının feodalist üretim tarzına eklemlendiği bir dönemin temsili, romanda Çukurova üzerinden sunulmuştur.

Köy halkının ekonomik gücünün fazla olmaması, hatta gücün tamamen köy ağasında bulunması yemek alışkanlıklarına da yansımaktadır. Tarlada çalışan Memed'e annesinin çıkında yemek götürmesi, soğan-tuz-ayran ile karın doyurulması, hamur açılarak ekmeğin evde pişirilmesi, tarhana çorbasının en önemli yiyeceklerden biri olması yemek alışkanlıklarını ve yeme işinin kısıtlı bütçe ile halledilmeye çalışılmasını göstermesi bakımından önemlidir. Köydeki bu durumun yanı sıra şehre giden Memed burada büyük bir şaşkınlık içinde kebab ve şerbet ile tanışır. Köyde yaşayan insanların kent hayatını

bilmemeleri; hayatı sadece köy çevrelerinden ve köyde gördüklerinden ibaret sanmaları Memed'in şaşkınlığı ile sunulmuştur. Ayrıca bu durum, yemek alışkanlıklarının ve ekonomik yapının birbirini desteklemesi biçiminde romanda işlev kazanmıştır.

Romanda sunulan sosyo-ekonomik yapı günümüzle karşılaştırıldığında köy ve kent yaşamına dair diğer değişikliklerin de farkına varmak mümkündür. Radyo, televizyon, internet, gazete, dergi gibi kitle iletişim araçları sayesinde insanların köy ve kent hayatının değişmesiyle çevrelerine karşı oluşturdukları farkındalık artmaktadır. Bu değişiklikler insanların kültürel yapılarını da etkilemektedir. Ulaşım ve haberleşme ağı sayesinde uluslararası düzeyde ilişkiler kurulmakta ve uzak mesafelere istenilen anda rahatlıkla ulaşılmaktadır.

El işleri, kuşaklar arası aktarımda rol oynayan diğer bir maddi kültür ögesidir. El emeğiyle yapılan her iş içinde farklı bir anlam, farklı bir yorum barındırmaktadır. Halkın kültürünü, duygu ve düşünce dünyasını yansıtan el işlerini romanda çeşitli şekillerde görmekteyiz. Tahta oymak, nal dövmek ve semer yapmak, maddi gelir elde etmek için yapılan el işleridir. Hatçe ve İraz'ın mahpushanede dokudukları çoraplar, işledikleri mendiller onlara maddi gelir sağlamanın dışında, onların aşklarını, acılarını, hüznelerini anlatan maddi kültür öğeleridir.

Romandan elde edilen bu maddi kültür öğeleri, derslerde eserler aracılığıyla öğrencilere kültürün öğretilmesi noktasında öğrencilerin kendi kültürlerine dair farkındalıklarını arttıracaktır. Bulunan verileri yorumlama aşamasında öğrenciler sınıf içinde yapacakları grup çalışmalarıyla, belirlenen bir sorunsal üzerinde tartışarak, kendilerine verilen kültür ögesini yöresel, ulusal ve küresel boyutta araştırıp sınıfta sunarak içinde yetiştikleri kültürel yapıya, birbirlerinin sahip oldukları farklılıklara ve hatta çevrelerinde bulunmayan bambaşka kültürel yapılara karşı da bakış açısı geliştireceklerdir.

İnce Memed, belirli bir yöre ve zamana ait bir eser olarak yerel motifler açısından zengindir. Farklı kentlerden ve toplumsal sınıflardan gelen öğrencilerin bulunduğu okullarda eserden yola çıkarak öğrencilerin kendi yerel kültürleri üzerine tartışmalar yürütmesi ve paylaşımında bulunması, öğretmen tarafından teşvik edilebilir. Büyük ölçekli farklılıklara hoşgörü için ilk adım, farklı yerel kültürler arasındaki etkileşim sayesinde atılacaktır. Benzer biçimde köy ve kent kökenli öğrencilerin bir arada okudukları okullarda, romanda belirlenen maddi kültür öğelerinin yerleşim birimlerine göre nasıl değiştiği ve bunun gündelik yaşam ile

manevi kültür öğelerini nasıl etkilediği hakkında ilişki kurulabilir. Böylece öğrencilerin deneyimlerini ve bilgilerini paylaşması sağlanabilir.

İnce Memed romanındaki bulgulardan yola çıkılırsa; öğrenci romanda belirlemiş olduğu maddi öğeler doğrultusunda 1930'lu yılların Türkiye'sinin çalışma koşullarını, o dönemdeki tarım ve hayvancılığı değerlendirerek, elde ettiği verileri güncelleştirerek içinde bulunduğu zamanın koşulları ile karşılaştırabilecektir. Kültürün yalnızca toplumdan topluma değil, bir zaman diliminden diğerine de değişkenlik göstermesi olgusunu kavrayacaktır. Böylece öğrenci romandan elde ettiği kılık-kıyafet, yemek alışkanlıkları, el işleri öğeleri üzerinden kültürün devingen ve değişken yapısını da fark etme olanağı bulacaktır. Ayrıca öğrenci elde ettiği maddi kültür öğelerinin onu yönlendirmesiyle kültürün manevi öğeleri olarak nitelendirilebilecek yanını da kendi belirleme fırsatı yakalayacaktır. Örneğin; Abdi Ağa'nın başındaki şapkası, elindeki tespihi kılık-kıyafet ve ekonomik durumun göstergesi olmasının yanı sıra, manevi kültür öğesi olarak dine de atıfta bulunur. İnce Memed'in dağa çıkması ve dağlardaki kişilerin şapka yerine fes giymesi kişilerin içinde yaşadıkları topluma ve devlete karşı sergiledikleri isyankâr tutumu gösterirken aynı tutumun dünya edebiyatındaki Robin Hood, Billy the Kid, Jesse James gibi efsaneleşmiş kahramanlarda da gözlemlenebildiği öğrencilere iletilir. Bu bilgiler doğrultusunda öğrencinin romanın temelinde yatan eşkıyalık ve özgürlük mücadelesinin farklı biçimlerde diğer edebiyatlarda da yer aldığını kavraması ve dünya edebiyatı ile Türk edebiyatı arasında ilişki kurması beklenir.

İnce Memed bağlamında ve maddi kültür öğeleri temelinde öğrencilere sunulan bilgilerin genişletilmesi ve derinleştirilmesi; kültürün manevi öğelerinin de romanda ele alınarak bir okuma yapılması mümkündür. Aynı zamanda İnce Memed üzerinden yapılan bu kültür okumasının UBDP'nin Türk yazarlar listesinde yer alan yazarlardan Sabahattin Ali'nin Kuyucaklı Yusuf'u, Orhan Kemal'in Bereketli Topraklar Üzerinde romanı, Haldun Taner'in Keşanlı Ali Destanı oyunu, Fakir Baykurt'un Yılanların Öcü romanı, Tarık Buğra'nın Küçük Ağa romanı, Kemal Tahir'in Yorgun Savaşçı romanı gibi eserlerin incelenmesinde yardımcı olması beklenmektedir. Farklı kesimlerin kültür öğelerine yer veren öğretim materyallerinin seçilmesi, UBDP öğrenci profilinde hedeflenen açık görüşlülük ilkesi bağlamında önem taşımaktadır.

Kültürel öğeler bağlamında yapılacak okuma sonucunda, eserlerden elde edilen veriler ile öğrencilerin eserin yazıldığı ve okunduğu dönem arasında ilişki kurmasına katkıda

bulunacaktır. Kültürün değişen ve korunan yönlerini belirleyebilen öğrenci, eserin üslubunu kültürel bağlamda inceleyebilir. Bu süreçte öğrencilerin esere ve birbirlerinin görüşlerine yaklaşımlarının saygılı, anlayışlı bir biçimde oluşturulmasına olanak sağlanabilir. Tüm bunlar, ÜBDP ve MEB hedef ve kazanımlarının öğrenciye kavratılmasına da katkıda bulunacaktır.

Ayrıca çalışmadan yola çıkılarak uluslararası bir program uygulayacak okulların Türkçe zümreleri için şu önerilerde bulunulabilir: Türkçe dersi için okutulacak kitapların seçiminde kültür incelemesine olanak tanınması ölçütünü dikkate alarak hem uluslararası hem de ulusal programın hedef ve kazanımları yerine getirilebilir. Millî kültür ve ulusal değerlerin öğrencilere aktarılması sırasında evrensel değerler ve çokkültürcülük (*multiculturalism*) anlayışı göz ardı edilmemelidir. Ayrıca Türk kültürünün diğer kültürler içinde öğrenciye aktarılması sağlanarak bütüncül bir bakış açısı oluşturulabilir. Eserden hareketle belirlenen çeşitli kültür temaları, farklı eğitim yaklaşımları ve öğretim teknikleri ile öğrenciler tarafından incelenmelidir. Temel insan haklarıyla çelişen kültürel değerlere ise hangi topluluğa ait olursa olsun, eleştirel yaklaşılmalıdır. Bu incelemelerin paylaşımları sırasında öğrencilerin kendi kültürünün değerlerini temel alarak başka kültürleri yargıladıkları etnosantrik bakış açısından uzaklaşıp birbirlerine karşı saygılı ve hoşgörülü bir tutum içinde olmaları, esas amaçtır. Böylece ÜBDP'nin öğrenen profilinin kazanılmasında önemli bir adım atılmış olur.

Kaynakça

- Banks, J. (2013). *Çokkültürlü eğitime giriş* (Çev. Aydın, H.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bozkurt, V. (2011). *Değişen dünyada sosyoloji*. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Çavuş, R. (2002). Edebiyat incelemelerinde tarihe yeni bir dönüş. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 42 (1-2), 121-133.
- Çiftlikçi, R. (1997). *Yaşar Kemal: Yazar-eser-üslup*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Erden, A. (1998). *Kısa öykü ve dilbilimsel eleştiri*. Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Fichter, J. (1990). *Sosyoloji nedir?* (Çev. Nilgün Çelebi) Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları.
- Gökalp, Z. (1964). *Hars ve medeniyet*. Ankara: Balkanoğlu Matbaacılık.
- Güngör, N. (1991). *Kültür, eğitim, dil üzerine görüşleri ile Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Güvenç, B. (1970). *Kültür kuramında bütüncülük sorunu üzerine bir deneme*. Ankara: Hacettepe Basımevi.
- Hayden, M.;Levy, J.ve Thompson, J. (2007). *Research in international education*. London: Sage Publications.
- IBO. (2011a). *Language A: Literature guide*, U.K ,Wales: Peterson House.
- IBO. (2011b). *Turkish A1 prescribed book list*. Online Curriculum Centre. http://occ.ibo.org/ibis/documents/dp/gr1/language_a1_turkish/d1a1turpl01051e.pdf adresinden elde edildi.
- IBO. (2012). *IB mission and strategy*. International Baccalaureate Organization. <http://www.ibo.org/mission/> adresinden elde edildi.
- Kaplan, M. (2011). *Kültür ve dil*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Lundberg, G. ve Schrag, C. (1963). *Sociology*. New York: Harperand Row.
- Malinovski, B. (1990). *İnsan ve kültür*. Ankara: Verso Yayınları.
- MEB. (2011a). *Dil ve anlatım dersi 9, 10, 11, 12. sınıflar öğretim programı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- MEB. (2011b). *Türk edebiyatı dersi 9, 10, 11, 12. sınıflar öğretim programı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- Montrose, L. (1989). *Professing the renaissance: The poetics and politics of culture*. İçinde H. A. Veaser, *The New Historicism* (s. 15-36). New York, London: Routledge.
- Opperman, S. (2006). *Postmodern tarih kuramı: Tarih yazımı, yeni tarihselcilik ve roman*. Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Oral, Z. (1990). *Sözden söze*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Özkalp, E. (1998). *Sosyolojiye giriş*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- TDK. (2015). *Güncel Türkçe sözlük*. Ankara: TDK.
- Turhan, M. (1951). *Kültür değişimleri*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Yayınları.
- Ülken, H. (1969). *Sosyoloji sözlüğü*. İstanbul: Talim ve Terbiye Dairesi Yayınları.
- Yaşar Kemal. (2012) [1955]. *İnce Memed I*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Yıldırım, A.,ve Şimşek, H. (2003). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.

Extended Abstract

The diminution of prejudice and discrimination constitutes an important part of values education. Growing open-minded individuals whom do not prejudge other individuals' and communities' cultures in a globalized World with multiple cultures is the fundamental principle of open-mindedness. It is expected that, students will be able to understand and appreciate their own cultures and personal histories, and are open to the perspectives, values and traditions of other communities with the utilization IB student profile. Also they are expected to evaluate a range of points of view, and to be willing to grow (IBO, 2011a).

In this study, how the novel should be used in the lesson was examined when the goals and attainments of the two programs considering the open-mindedness principle from the IB learner profile and the culture and cultural components terms from the Ministry of Educations curriculum were combined. The goal of the study was for IB students to attain cultural diversity through material culture components, and to increase awareness of national and global values in Turkish course. Also, to demonstrate that all these could be accomplished through the books that were used during the class. Another aim was to provide a framework to combine culture related objectives of IB and MEB curriculums and open-mindedness attainment from the IB learner profile. Also suggestions was listed to help learners to grasp these content.

Necessary components that should be in a novel that would be used to teach culture and cultural concepts based on the open-mindedness principle in the IB and MEB curriculum was studied with the New Historicism. New Historicism, which emphasizes the context in a novel and describes literature as a product of power relations, was selected to investigate the dynamic structure of culture. İnce Memed novel which was translated into multiple languages and presenting rich content about local cultural components was considered to be able to combine the local and the global to serve the purposes of this course that was part of the IB curriculum but also a national course.

The study was based on these essential questions: How the material culture components in İnce Memed can be classified and interpreted in the context of New Historicism? How the novel İnce Memed can be used as a teaching material to introduce the culture components and for students to learn about cultural diversity and open-mindedness? Qualitative research methods such as descriptive analysis and coding techniques were used in this study. Cultural

components in the novel were studied in the categories of “Clothes and accessories”, “Agriculture”, “Food”, and “Handcraft”.

Under the “Clothes and accessories” as well as “Food” categories it could be seen that material cultural components played an important role to express socio-economic structure to reader. The depiction of Çukurova`s working and economic conditions during the 1920s and 1930s is a good example of how New Historicism can be used to teach socio-economic structure with a novel. The articulation of capitalist mode of production to the feudalist was depicted via Çukurova example in the novel thorough the cultural components classified under the category of “Agriculture”. “Handcraft” was important to pass on the culture to future generations. In the novel, description of Yörük`s (nomad tribes) activities such as tent raising, furnishing inside the tents with handcraft provide information to the reader about nomad culture. These categories demonstrate that material and non-material cultural components were intermingled and Yaşar Kemal used every pattern of culture in Ince Memed.

Material cultural components that were deduced from the novel would increase the awareness of the students about their own culture while learning about culture. During the group activities in the classroom, students would be able to discuss about predetermined problem in the context of given cultural component in local, national, global perspectives by conducting research and presenting in the classroom; and so they would develop perspectives about the culture they were raised in, about the differences among themselves, and even the different cultures that they haven`t experienced because of their environment.

Teachers could encourage students to discuss their own cultures and share their perspectives in schools that have students from different cities and social strata using the novel as a starting point. First step for the acceptance of large scale differences could be interaction among different local cultures. Similarly in schools that have students from both rural and urban backgrounds, cultural components from the novel could be related to how daily life and non-material cultural components differ based on the living areas. Student can share their experiences and knowledge through these activities.

Students would be able to compare the current times conditions with the 1930s Turkey by finding out the cultural components from the novel and updating the information in relation to

today. They would be able to discover that culture does not only change from society to society but also from a time era to time era. In this way, students will be able to discover the evolution of culture based on the clothes, food, and handcrafts. Also students will be able to determine the non-material components of the culture with the guidance of self-discovered material components. For example Abdi Ağa's hat, and rosary in his hand not only depicts his clothes and economic standing but also religious beliefs which is a non-material cultural component. When Ince Memed takes refuge in the mountains he witnesses man in the mountain wears fez instead of a hat as a symbol of their defiance similar to Robin Hood, Billy the Kid, and Jesse James from other legendary heroes. Students were expected to relate the similarities between Turkish literature and World literature based on the similar content of outlaws and freedom fight. This cultural study could be also helpful in further studies of the other Turkish novelists' novels that are in the IB curriculum. While choosing books for Turkish courses, a criteria to include cultural study could be considered to fulfill standards of national and international curriculums. While studying novels, to develop students' respect and tolerance attitudes to each other is the major goal.